

NAŠA MOČ

GLASILO SLOVENŠKEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak
- petek. -

Uredništvo in
upravništvo v
Kopitarjevih ulicah
- štev. 2. -

Naročnina znaša:
celoletna . . K 3 —
poluletna . . , 1:50
četrletna . . , 0:75
Posam. štev. . . 0:10

Štev. 4. V LJUBLJANI, dné 28. decembra 1906. Leto II.

popolnoma pravična volivna preosnova. Mi dobro vemo in čutimo, da zadana krivica koroške brate boli. A tudi krivica nikdar in nikoli i koroškemu slovenskemu delavstvu ne sme vzeti poguma za nadaljnje združevalno delo svojih stanovskih tovarišev. Še z večjo vnemo, še z večjo požrtvovalnostjo, še z večjo zavednostjo nadaljujte tako lepo pričeto združevalno delo po modernih delavskih društvih na Korotanu. Tužen Korotan, kolikrat to čujemo! In dejansko odvisno je le od slovenskega ljudstva samega, da ostane zvesto svojemu rodu. Slovenskih izobraženih domoljubov dolžnost je, da izkušajo združiti slovenski živelj na Korotanu predvsem v izobraževalna in v slovenska gospodarska društva, ki so primerna za ljudstvo. Naj bi se bilo to godilo dosledno, navdušeno in vztrajno, že davno bi se nazival naš živelj na Koroškem: zavedni in ne tužni Korotan!

Trdno smo prepričani, da za zavedno Koroško, našo željo in cilj, bo vztrajno in brez obzirno delovalo naše razborito slovensko koroško delavstvo. Delavska dejanja glede na doseg našega cilja dozdaj nam dajejo opravičeno upanje, če nihče drugi, naše žilavo, živiljenjskih bojev navajeno koroško delavstvo s svojimi prijatelji prekvasi sedanji »tužni« v »zavedni« Korotan.

* * *

Da nova volivna reforma tudi dejansko koristi delavstvu, je pa nujno potrebno, da se delavstvo že zdaj pripravi za volivni boj. Le óemu državnozborskemu kandidatu naše glasove, ki izjavlja, da prizna in da se bo boril za naše delavske koristi, za naše zahteve, naše sestinje in naše pravice. Bodisi Peter ali Pavel, delavskih glasov pri državnozborskih volitvah ne dobiš, če nisi s polnim srcem in polnim prepričanjem za naša prava. Prav nič bi ne škodo-

valo, ako se izvrševalni odbor slovenskega krščansko-socialnega delavstva morebiti sporazumno s strokovno našo komisijo posvetuje, kaj zahtevati od prihodnjih državnozborskih kandidatov za delavstvo, da jih ono podpira. Nikakor nadalje tudi ne gre, da bi kandidiral po takozvanih delavsko mešanih volivnih okrajih delavstvu neljub kandidat.

Med zahtevami, ki naj jih stavi delavstvo prihodnjim državnozborskim kandidatom, jih omenjam le nekaj najnajnejših in najvažnejših.

Pred vsem ne smemo delavci nikdar in nikoli pozabiti, da v starosti za nas ni prav nič preskrbljenega. Pozabiti tudi ne, kako pasje slabo je preskrbljeno za one naše tovariše, ki vživajo dvomljivo srečo, da skrbijo zanje v starosti rudarske bratovske skladnice. Na shodi bodisi volivnih ali kakršnikoli, po občnih zborih in po delavskem časopisu odinevaj glas: V starosti hočemo biti preskrbljeni! Najnajnejša naloga nove ljudske zbornice mora biti brez pogoja, preskrbi delavstvo v starosti.

In splošni strogo postavno uvedeni nedeljski počitek. Ta mora biti. Delavec je človek, ne pes. Zato imej tudi nedeljski počitek, a ne sme se prezreti tudi praznični počitek.

Pa skrajšanje sedanjega delavnika. Osemurno pri težkem, deveturno delo pri lažjem delu na dan zadostuje popolnoma in je celo preveč.

Izboljšati se morajo brez vsakega dvoma tudi postave, ki govore o delavskem bolniškem zavarovanju in pa o zavarovanju glede na nezgode.

Pomanjkljive so pa tudi postave, ki govore o združevanju po društvi. Pasti morajo določbe, ki omejujejo politična društva.

* * *

»Tu stanujem. Spet se bova stepla, saj vam. Gospod, tiho bodite in nikomur ne zinjte, kar vam povem. Z nožem jo bom enkrat, ko mi bo preveč.«

»Bog obvaruj!«

»Lahko noč!«

Izginil je v veži, nerodni koraki so se čuli. In potem sem ga videl še često. Vselej se mi je nasmehnihnil, snel klobuk in hitel med množico dalje.

Pol leta potem sva se zopet srečala po noči. Ogovoril sem ga in vesel je bil, da se zmeni kdo zanj na tej pusti zemlji.

»Kako je, krojač Sušec?«

»Nič bolje kot včasih. Z babo se ne morem razumeti. Tepeva se še zmiraj. Gospod, hudo mi je, pa vendar vam povem, potožim vam svojo revo. Bog se me usmili! Vsak teden dvakrat sem gotovo tepen. Saj pravim, Bog me reši te nadloge! Vi ne veste, koliko moram trpeti. Zadnjič sem se ujezil in jo hotel z nožem, da gospod, z nožem sem jo hotel zabosti, pa me je ta vrag prekučnil na tla, mi izpulil nož in me nabil s palico. Drugi dan me je ho-

In zadnji bodo prvi.

Dne 21. decembra je izpregovorila naša gosposka zbornica glede na splošno in enako volivno preosnovu svojo zadnjo besedo. Izjavila se je za enako volivno pravico in odklonila oni predlog najzagrizenejših modrokrvnih plemičev, ki si domišljajo, da se pričenja človek pri baronu. Sicer gosposka zbornica ni še rešila cele preosnove, ker čaka, da reši poslanška zbornica postavo, po kateri ne sme imenovati vladar nad 180 članov gosposke zbornice. Nidvoma, da se to zgodi in da bomo imeli prihodnje državnozborske volitve že po načelih splošne in enake volivne pravice. Volil bo v bodoči državni zbor poslanca vsak moški, ki bo star 24 let.

Večdesetletni boj za ljudske pravice je zdaj malone že končan. Zmaga je popolna. Oni osobito delavstvu tako škodljiv neomejeni vpliv poslanških zastopnikov nižje in višje gospode, ki so seveda pred vsem skrbeli za gospodo, je končan. In ta posledica je tako velike važnosti, da mora osobito slovensko delavstvo preboleti one rane, ki jih zada skupnemu slovenskemu ljudstvu osobito na Korotanu ne

Ivo Češnik.

Krojač Sušec.

Kadarkoli sem ga srečal na ulici, se mi je posmehnil, hitel dalje, se izgubil med množico in izginil v zakotno gostilno. Poznal sem mnogo krojačev, toda tako suhega ne. Ko je dirjal po cesti, so se hlače opletale okrog nog in oguljen frak je hlapal po zraku.

Zanimalo vas bo morda, kako sem se seznanil s Sušcem. To je čisto navadna historija. Vračal sem se iz gledališča po samotni ulici in takrat sva se srečala. Prikolovratil je iz zakajene beznice in se zadel ob mojo roko.

»Oprostite, oprostite!« se je opravičeval in se odkrival ter priklanjal do tal.

»Nič hudega ni bilo.«

»Ne zamerite, gospod! Malo pijan sem, no saj veste. Vi me še ne poznate; jaz sem krojač Sušec, dober človek. Rad dajem za pijačo, vse me spoštuje in upošteva, samo žena me ne more. Stepeva se večkrat, veste. Slaboten sem in dobim jih včasih. O, pa ji poplačam nekoč krvavo. Se čudne stvari boste čuli o meni. V

glavi mi tolče in srce me boli, jezen sem na babo. Otrok nimava, zato sem še bolj nevoljen Pepo. Jaz dosti zaslужim, pa mi vzame v nedeljo dve tretjini. Ali je to pravica? Nič ljubezni ne pozna do mene, jaz sem jo pa tako ljubil, a zdaj je ne maram več.«

Zadel se je ob kamen in skoro bi padel, da ga nisem prijel za roko.

»Ljubil sem jo, veste.«

Začele so mu teči solze po bledem, izpitem licu. Medla svetloba mu je padala tam iz daljave na obraz, iz gostilen se je čulo hripavo petje in razbiti glasovi klavirja.

»Spomladi je bilo in v gozdu sva sedela pod košatim hrastom in mi je obljudila, da me bo imela vedno rada. Kukavica je čula njen obljudbo in kosi in penice. Zdaj me pa ne mara več.«

Zopet je jokal.

»Zakaj vas ne mara?«

»Vrag vedi, saj sem priden mož. Delam marljivo in se trudim od zore do mraka.«

Prišla sva do njegovega stanovanja.

Delavke še niso doobile pravice, da sodelujejo po svojih zastopnikih pri postavodaji. A ravno zato ima tudi delavka dolžnosti, da pri volitvah v novi ljudski državni zbor nastopi z vsemi svojimi silami in močmi le za take kandidate, ki izjavijo določno, da bodo sodelovali v dosegu te velevažne, našemu času popolnoma primerni preosnovi. Moški mora brezpogojno in kmalu slediti res popolna splošna in enaka volivna pravica, ki ne bo delala izjem pri ženskah. Mi dobro vemo, da se ne more z glavo skozi zid. A vemo tudi, da gre kolo časa naprej in da mora prinesi tudi ženski njeno pravico, za katero je nastopila slovenska delavka že večkrat. Delavke, i ve krepko na noge in na delo, pa le za take može, ki se ne straše javno izjaviti, da hočejo zastaviti vse svoje moči, da tudi ženske dosežejo svoja prava. Potrebno je, da pred vsem delavke odločno nastopijo za rešitev stvarij, s katerimi niso in ne morejo biti zadovoljne.

Po končanem boju v dosegu splošne in enake volivne pravice delavstvo nikakor ne bo moglo in tudi ne bo smelo držati križem rok. Doseženemu uspehu za državni zbor morajo slediti boji za pravice ljudstva v deželni in občinski samoupravi in pa pri porotnih sodiščih.

A da nastopi delavstvo močno na pozorišče bodočih političnih bojev, je potrebno, da nastopi združeno. Mogočna delavska društva naša, na naročitev, čitanje, razširjevanje svojega glasila tudi ne smemo pozabiti. Le tako bo doseženo, da zadobi delavstvo veljavno in moč in da se uresniči dejansko reklo: In zadnji bodo prvi!

Shod duhovnikov voditeljev delavskih organizacij v Varšavi.

(Dopis iz Varšave.)

Dne 11. in 12. grudna se je vršil v Varšavi shod duhovnikov voditeljev delavskih društev. Pred dvema meseci se je vršil v Čenstohovi, na največji poljski božji poti, prvi shod delegatov poljskih delavskih organizacij in pri tej priliki se je razvidelo, da je na ruskem Poljskem, kjer šele od enega leta obstoji svoboda zborovanja, že nad 20.000 organizovanih delavcev na krščanski podlagi. Zdaj so se pa zbrali samo duhovniki, ki se pečajo z delavskim vprašanjem, da si sestavijo bolj natančen program, ki uvede enotno postopanje.

Shoda se je udeležilo nad 70 duhovnikov. Razven Plocka so vse poljske škofije poslale svoje zastopnike, celo iz Litve in iz Bele Rusije so prišli odposlanci. Najprej so zastopniki posameznih škofij podali poročila o stanju organizacij v njihovem kraju. Iz teh poročil je bilo videti, da se deluje tako energično in z vsemi silami. Zastopnik Lodza je n. pr. poročal, da ima organizovanih že nad 4000 oseb, ustavnili so že 30 prodajalnic. Delegat iz Kovna na Litvi je med drugim poročal, da so otvo-

tela spoditi od sebe. Komaj sem jo preprosil. Ali se mi ne godi slabo?«

Smešen se mi je zazdel krojač Sušec in skoro bi se mu začel smejeti.

»Veste, gospod, enkrat jo bom gotovo. Revolver si kupim in jo ustrelim.«

»Žena vam ga vzame.«

»Skrijem ga na prsi.«

Molčala sva par trenutkov. Luna je sijala na nebuh, zvezde so migljale, mrenasti oblaki so se vlačili po oboku. Zamolkle stopinje so se čule iz samotnih ulic.

»Gospod, tako sem jo ljubil in ona me ne mara. Pridem sem in delam od zore do mraka.«

»Ali jo še ljubite?«

»Ustrelin jo. V kratkem slišite o meni čudne stvari.«

Dve leti ste že minuli od takrat, bral in slišal še nisem ničesar. Pred pol letom sem ga videl zadnjič. Nasmehnil se mi je po starini vadi in hitel dalje.

Kaj ne, smejal bi se človek takim tragikomedijam?!

rili deset šol za otroke delavcev, a sedaj jih imajo samo še tri, ker je ostale vlada prepovedala. V Vlodoku so priredili resurso za delavce z biljardi, šahi, kegljičem, gimnastiko itd. V Radansku so tudi že založili nekaj prodajalnic. Prvo so ustanovili delavci s kapitalom 600 rubljev, a je že prvi dan skupila 90 rubljev. Iz škofije Sejn na Žmudzi je poročal zastopnik, da zahteva od svojih delavcev popolno abstinenco od opojnih pijač. Tudi pri njem so ustanovili več prodajalnic in šol za analfabete. Društvo v Kovnu šteje 780 udov, v Vilnu nad 1000. Zastopnik Berčina v Zaglobju je pripovedoval, da so delavci sami prišli k njemu s prošnjo, da bi jim ustanovil društvo, vpisalo se je takoj 103 osebe, toda vlada društva ne dovoli. V Sosnovcah so ustanovili pred meseci prvo društvo, ki šteje zdaj 300 udov, premoženja imajo nekaj sto rubljev, ustanovili so šolo za analfabete, dalje se uče šivanja, knjigovezništva itd. Imajo tudi že svojo hranilnico in prodajalnico. Uče se tudi krojaške in črevliarske obrti, ki je izključno v rokah judov. Druga organizacija v Sosnovcah šteje 500 članov, v ravnokar ustanovljeni knjižnici imajo 300 del, priejajo predstave, ki donašajo dohodke. V Goli imajo tudi približno 500 udov, a še ni voljeno predsedništvo, ker društvo še ni potrjeno od vlade, vsak teden pristopi 10 do 15 oseb. Tudi v Pjotskovu vlada noče potrditi društva, vkljub temu pa pristopi vsak teden nekaj desetin novih udov, se stavlja se je spis udov, ki ne znajo brati in pisati, da se ustanovi zanje šola, dalje se je ustanovil »krožek učiteljev«.

V podobnem tonu so šla poročila, mesto za mestom, škofija za škofijo. Delavci zahtevajo, kot sem razvidel iz poročil, pred vsem blagajnic, ki bi jih podpirale v slučaju starosti, bolezni ali nesreče. Jaz sem bil mnenja, da bi to zamogla le država izvršiti, gospodje so mi pritrdili, toda so rekli, da delavci zahtevajo tega, in sicer s tako nepotrežljivostjo, da še ne morejo dočakati, kdaj bo naredila vlada potrebne postave, ampak si hočejo pomagati vsaj deloma, sami s tedenskimi doneski. Dalje zahtevajo delavci nujno lastnih prodajalnic, da bi jim ne bilo treba več kupovati pri judih, in tretja njihova pereča zahtevo so šole. Ker vlada šole, tudi popolnoma privatne, tako nerada dovoli, si pomagajo s skrivnim podučevanjem. Seznamil sem se z neko osebo, ki vodi 120 skrivnih šol. V Varšavi sem tudi obiskal neko tako skrivno šolo za delavce, kjer se njihovi otroci uče brati in pisati in veronauka. Po dolgih, na vse strani zavitih ozkih stopnjicah sem prišel do vlažnih, slabo razsvetljenih prostorov. Pejlali so me skozi dve sobi, ki so me spominjale prvotno nad kakšnim hlevom, odprli poslednja vrata in stal sem v šolskem prostoru. Okno je imelo samo eno, pohištva nobenega drugačega kot najbolj priproste klopi, kar se jih morete misliti, prostora je bilo za kakšnih 40 otrok. Poduvanje v takih skrivnih šolah je bilo do pred letom prepovedano pod kaznijo večletne ječe.

Delavske organizacije imajo na ruskem Poljskem mnogo ovir. Vlada jih zdaj načeloma dovoljuje, potem pa ovira z raznimi šikanami. Pravila, katera en gubernator potrdi, prepove drugi kot nevarno za državo. Pravila, ki so bila dovoljena v Varšavi, je prepovedal gubernator v Kovnu, »ker ima tako društvo verski značaj«. V Vilni je gubernator prepovedal društvo z opazko: »Ker se mi ne zdi umestno, da se duhovniki vtikajo v delavske stvari.«

Jako veliko pritožb se je na shodu čulo zoper vladajočo poljsko stranko »narodno-demokratično«, ker je v verskem oziru indiferentna, v socialnem oziru pa premalo gleda na delavca in kmeta. Jako veliko imajo tudi mlade krščanske organizacije trpeti od socialistov, zastopniki iz Litve so pa pripovedovali o terorizmu judovskega »Bunda« naravnost grozne reči. Vsak ud je vedno v smrtni nevarnosti, da ga ne ustrelje, celo v dvorano, kjer zborujejo delavci, streljajo z revolverji.

Med brati in sestrami.

Delavske razmere in dobrodelne naprave po avstrijskih tobačnih tvornicah I. 1905. Dne 31. decembra 1905 je delalo po avstrijskih tobačnih tvornicah 40.559 delavcev, za 572 več, kakor l. 1904. Po tvornicah je bilo 4.458 delavcev, 34.576 delavk in 163 mladoletnih delavcev in pa začetnikov, toraj skupaj 39.197 delavcev. V uradih za nakupovanje tobaka je bilo 386 delavcev in 854 delavk, v prodajalnih skladisčih pa 122 delavcev. Paznikov je bilo 224, med

nimi dve paznici. 1.026 drugih na teden plačanih delavcev in delavk, 2.826 dinarjev, 3.552 dinaric, 1.290 delavcev in 31.478 delavk na geding. Število ostalih delavcev in delavk je torej znašalo 4.145 delavcev in 34.228 delavk in se je pomnožilo lani za 561. V kategoriji nestalnih delavcev je bilo koncem leta 1905 delavcev 809, delavk pa 1.136. Po starosti se je razdelilo delavstvo tobačnega monopolja takole: Nad 14 do 16 let je bil star 1 delavec in 17 delavk, od 16 do 20 let 42 delavcev in 4.542 delavk, od 20 do 39 let 1.614 delavcev in 14.330 delavk, od 30 do 40 let 1.591 delavcev in 8.788 delavk, od 40 do 50 let 949 delavcev in 4.472 delavk, od 50 do 60 let 427 delavcev in 1.686 delavk, od 60 do 70 let 113 delavcev in 368 delavk, nad 70 let je bilo 8 delavcev in 31 delavk. Tedenska plača je znašala sorazmerno za 293:5 delavnih dnij l. 1905 približno 50:3 ur na teden z 90-minutnim odmorom na dan za delavce 15:39 K (l. 1904 14:87 K), za delavke pa 11:39 K (l. 1904 11:11 K). Povprečno zasluzijo na teden pazniki 19:18 K, na teden plačani delavci 19:18 K, delavke 13:44 K, na dan plačani delavci 12:44 K, delavke 9:89 K, delavci na geding 17:97 K, delavke 11:51 K, mladoletni delavci in delavke začasne plače 6:34 K, mladoletni geding-delavci 9:96 K, delavke pa 9:83 K. V 29 bolniških blagajnah je bilo zavarovanih l. 1905 povprečno 38.925 delavcev in delavk. Obolelo je pa 1.373 delavcev in 18.825 delavk. Delavci so bili bolni 32.979, delavke pa 415.199 dni. Porodov je bilo 5.698. Manj kakor štiri dni je bilo bolnih 2.258 delavcev in delavk 3.798 dni. Samo zdravniška pomoč se je podelila v 88.867 slučajih. Umrlo je l. 1905 delavcev 40 in 315 delavk. Dohodkov so imele tvorniške bolniške blagajne 821.456 kron. Stroškov je pa 815.870 kron in sicer se je izdal 556.552 kron za bolniščino, 68.551 kron so stali zdravnik, babice in kontrola bolnikov, zdravila so stala 97.416 kron; stroški za bolnišnice 20.680 kron, za pogrebe pa 19.232 kron.

Tri lekarnice bodo prihodnje leto na razpolago ljubljanskemu delavstvu. Tako se deloma ugodni delavski zahtevi, za katero je nastopal naš list in delavstvo v svoji spomenici glede na zboljšanje razmer v tobačni tvornici.

V četrtek, dne 27. t. m. je bilo v tovarni razglašeno zboljšanje delavskih plač, ki pa ni nikakor zadovoljilo delavstva. Delavkam pri cigaretah se je splošno zvišalo za 2 vinaria pri enem tisoču cigaret, tedensko znaša to 54 vinarijev. Res gorostasno zvišanje, s katerim si delavka v tej draginji res more pomagati. Bog zna, kdo je generalni direkciji na Dunaju povedal, da so v Ljubljani »hlebček« po 6 vinarijev? Cigaretno delavstvo je zelo ogorčeno in je vložilo proti takemu zvišanju ugovor na generalno direkcijo. Nerazumljivo je, kako more vodstvo tobačnih tovaren svojim delavcem, ki prislužijo letno okoli 140 milijonov kron državi, na ta način zviševati plače. To je vše smešno, osobito v Ljubljani, kjer vlada in take draginiske razmere.

Idrija. Božično darilo. Lepo božično darilo je prejel naš občinski odbor od deželnega odbora kranjskega. Dne 6. vel. srpanja t. l. je odredilo naše županstvo ukaz varihu Ivanu Bratinu mladoletne Antonije Bratinu, da mora v štirinajstih dneh odstraniti hlev s cestnopolicijskih in ognjevarnostnih ozirov, ki pa stoji že kakih 100 let pa do sedaj ni bil ognju nevaren. Seveda na to se je varuh Bratina pritožil na občinski odbor, da kakor varuh ne sme dovoliti tej odredbi. Nato je sklical župan sejo občinskega odbora dne 28. vel. srpanja, pri kateri se je tudi sklenilo, da na se Bratina še enkrat opozori, da mora hlev odstraniti; mimo grede bodi omenjeno, da so v občinskem odboru tudi juristi, kakor Pegan i. dr. in pol-jurist Kristan. Na ta sklep občinskega odbora se je pritožil varuh Bratina na deželni odbor, kateri je pa vse te sklepe dne 4. grudna razveljavil. Radovedni smo, ali bode tudi občinskemu kandidatu Bratinu razpisal Kristan nagrado, ako dokaže, da je on rekurze pisal.

Trbovlje. Z velikim hrupom je bilo pred dobrima dvema letoma ustanovljeno »Pazniško in delavsko podporno društvo«. Šteло je do 700 članov, nabavilo si zastavo, ima dobro izvezzano lastno godbo, upognilo je v zadnji stavki greben socialnim demokratom, priejalo dobro obiskovane shode, skratka, obetalo je postati važen delavski činitelj tudi v javnem življenju. A neverni Tomaži so že od začetka rekali: Ne bo šlo! In njihove slutnje se izpolnjujejo. Društvo je liki zvezdi-repatici vzplamtelo, a že ugaša. Zakaj? Prvič zato, ker je premalo delavsko. V društvu so delavci in pazniki, tudi v odboru sede oboji. A vsakdo vše, da je paznik

odvisen od višjih, in da mora biti enako pravčen do nižjih, sebi podložnih, naj si bodo te ali one barve. Pazniki toraj kolikor toliko ovirajo zdrav razvoj društva, ki mora biti neodvisno navzgor in nevezano navzdol, strog delavsko. Drugič, društvo je premalo narodno. Narodnostna ideja je dandanes tako razvita, da jo mora upoštevati vsako, tudi strokovno delavsko društvo. Saj se že socialni demokratje ne držijo več svoje mednarodnosti, ampak se cepljo po jeziku. A naše podporno društvo ima dvojezična pravila, na zastavinem traku tudi nemški napis, imena nekaterih družic ob blagoslavljanju se berejo na njem v nemškem jeziku, društvena korespondenca z oblastmi je tudi nemška, ob zadnjem Barbarinem praznovanju so sneli slovenski trak z zastave itd. Čemu? Ker so v društvu sami Slovenci! Tretja napaka društva je, da je premalo krščansko. V odboru so možje, ki ne vršijo niti najnavadnejših verskih dolžnosti; poletu so ob nedeljah prirejali klubovalne procesije, oziroma izlete n. pr. na Sv. Plainino. Dr. Korošca niso volili mnogi samo zato, ker ima kolar. Versko čuvstvo delavstva se ni vpoštevalo dovolj. Četrти vzrok razpada društva je, da je odbor preveč samovoljno ravnal z društvenim premoženjem. Delal je nepotrebne stroške, društveniki niso bili redno obveščani o dohodkih in izdatkih, dasi bi se to lahko zgodilo v kakem listu ali pri mesečnih občinih zborih. Peti in glavni povod nazadovanja društva pa je njegova politika, posebno ob zadnjih državnozborskih volitvah v peti skupini, ko so si stali nasproti dr. Korošec, Rebek in Wratschko. Namesto da bi odbor delavstvu pri volitvah pustil vsaj proste roke, če mu že ni bilo za dr. Korošca, je društveni predsednik pri celjskem zaupnem shodu izjavil, ne da bi koga vprašal, da gre delavstvo v boj za župnika Voduška proti dr. Korošcu. Ko se pa prvega kandidatura ni smatrala za resno, je začel spletkariti proti dr. Korošcu za Rebeka, ki je ponosno izjavil, da ne sprejme kandidature, ker ni upanja na zmago. Ko so pa le sišili vanj, je izjavil: Nisem rekel, da kandidiram, tega pa tudi ne, da ne kandidiram! In volili so ga. Ko pa je prišel potem dr. K. na javni shod v Trbovlje, jih je bilo žal, da so to storili. — To bi bile glavne hibe, zavoljo katerih zdaj društvo razpada in bo razpadlo, če se pravočasno ne odpravijo. S tem dopisom ne nameravamo nikogar žaliti, a eno povdarijamo: Ne prikrivajmo si resnice. Brez trdne krščanske in narodne podlage društvo ne more uspevati.

Sava. »Slovenski Narod« piše dne 15. decembra: »Klerikalna delavska akademija se je vršila preteklo soboto in nedeljo v novo otvorenem delavskem domu, pa se niti pes ni zmenil za to.« Tako, pes se ni zmenil za to, vi naprednjaki se pa le zanimate za nas. To nam jasno priča, da ste šeme, kakor pes, in to kaže tudi vaše mišljenje in vaš nastop. Nadalje piše dopisnik v »Narodu«, da je neki klerikalni akademik zvečer pri veselici napadel občinskega stražnika. Dopisnik naj si zapomni, da je s to svojo lažjo marsikom, ki je bil zaslepljen, odprl oči. Dotični napadalec ni »klerikalec«, ampak anarhist, ki je bil od dveh nasprotnih strank podšuntan, da naj razgraja. Res je prišel v dom, a naredil ni nikomur nič žalega, ker je bil takoj občinski stražnik za njim in bi ga tudi brez vzroka ne bil nihče vrgel iz doma vun. Kar se je pa potem godilo v nasproti gostilni, nam ni nič mari. Če so tudi napadli tam Pongracovi izobraženci in Südmarkovci stražnika, nas nič ne briga. Delavci se le čudimo, če ste naprednjaki res tako miroljubni, zakaj pa imate take redarje, da pravijo gostilničarji: »Če je prej mir v gostilni, nastane pa gotovo preprič, ko pridejo redarji. Mi vas le občudujemo izobražene jeseniške liberalne kapitane, ker se vi z delavci tako radi prepirate, ko nas imate za tako neumne berače, kakor ste nam sami rekli v »Jesenški straži«. Pa to nič ne dene, dokler nas boste nosili vi po zobeh, bo še vedno dobro za nas. Mi si lahko mislimo, da se vam še vedno sline cede po naših krajarjih, ker ne zlete vsi v vaše nikdar site žepe. Seveda priporočate gostilne, ki imajo »Slovenski Narod« in »Gorenjca«, a zapomnite si, da ne hodimo v vaše gostilne. Veste pa sami dobro, zakaj mi nismo za vas, vi pa za nas ne.«

Z lastnimi močmi.

Občni zbor društva trgovskih uslužbencev bode na novega leta popoludne ob pol 3. uri v prostorijah krščanske socialne zveze.

Straža na Dunaju. Miklavžev večer, ki ga je »Straža« priredila letos dunajskim Slovencem, uspel je naravnost nepričakovano. Do 400 ljudij je napolnilo veliko dvorano, a mnogo jih je moralno oditi. Vse točke programa so se izvršile v kar največje zadovoljstvo, kar je pričala burna pohvala. Časten član, preč. gospod Reboli, je pa govoril triletnici društva primeren govor. Povdarijal je velike zasluge predsednika gospoda Strahovnika, čestital kapelniku in povodnji gospodu Bajuku na takih uspehih, pojavljalo omenjal tudi druge odbornike in jih prosil, naj tudi v bodoče marljivo in vztrajno delujejo za društvo, kakor doslej. Omenil je tudi neprilike radi društvenega lokalja, in toplo zagovarjal idejo, da bi si dunajski Slovenci sezidali lastni »Dom«. Nasvetoval je krajcarsko društvo in priporočal odboru, naj takoj prične z nabiranjem. Začeti je treba enkrat nabirati doneske, čeprav se ne ve, kdaj se bo zbrala potrebna vsota. — Nastop Miklavžev je bila glavna točka programa. — Čudno ni, da so ga nekateri nestrpnno pričakovali, kajti imel je mnogo darov za odrastle, kakor tudi za otroke. »Straža« pa kliče, le tako naprej!

Okno v svet.

Podržavljenje idrijske realke. V zadevi podržavljenja idrijske realke je bil dne 3. decembra dr. Susteršič pri vladu. Podržavljenje se izvrši s prihodnjim šolskim letom, ako temu pritrdo poklicani faktorji. Brez naših poslancev le ne gre!

Socialno delovanje katoliške cerkve na Kranjskem. (»Das sociale Wirken der kathol. Kirche in Österreich«. Im Auftrage der Leo-Gesellschaft herausgegeben von Univ. Profesor dr. Franz M. Schindler, General-Sekrätär der Leo-Gesellschaft. Band IV. Heft I. Diözese Laibach. (Herzogtum Krain.) Vom dr. Josef Gruden. Laibach. 1906.) Na Dunaju obstoji že več let Leonova družba, ki marljivo zbira katoliške učenjake posvetnega in duhovskega stanu. Izdaja učena dela, prireja tudi predavanja. Po naročilu te družbe je profesor dr. Gruden spisal 97 strani obsegajočo učeno knjigo pod navedenim naslovom. Podaja nam kako natančno sliko o delovanju katoliške cerkve na Kranjskem. Kratko opisuje ustanovitev, razvoj in sedanje stanje ljubljana, Škošje. V petih oddelkih opisuje delovanje katoliške cerkve glede na versko življenje, vzgojo in pouk, splošno ljudsko izobrazbo, karitativno delovanje cerkve, socialno cerkveno delovanje v ožjem zimusu in o slovenskih katoliških shodih. S svetom in dejansko so podpirali pisatelja kranjski deželni glavar pl. Detela, deželne vlade svetnik vitez pl. Kaltenegger, provincial ljubljanskega frančiškanskega samostana in dr. Krek glede na katoliška delavska društva in gospodarske organizacije. Knjiga nas je tako razveselila, ker nam dokazuje, koliko dobrega je storila izključno toliko preganjana katoliška duhovščina na vseh socialnih panogah v ljubljanski Škoſiji samostojno. Ni dvoma, da dr. Grudnovo delo vname tudi katoliške naše laiške kroge za socialno delo. Pisatelj nam je podal res zgodovinsko važno študijo o vsestranskem delovanju katoliške cerkve na Kranjskem povsod, kjer je potrebno ljudstvu pomoci. Imenoma navaja tudi markantnejše osebnosti kranjske duhovščine, ki so sodelovale pri socialni zgradbi katoliške cerkve na Kranjskem. Nas posebno zanimajo oni odstavki V. oddelka, ki razpravlja o katoliški delavski organizaciji. Glede na priobčeni seznam nestrankarskih strokovnih društev na Kranjskem pripomnimo, da so izpuščena strokovna društva tekstilnega delavstva v Ljubljani, Litiji, Tržiču in pa ljubljanska plačilnica »Zvez« avstrijskega krščanskega tobačnega delavstva, ki se je ustanovila letos in ima že nad 300 članic in članov. Knjiga bo prav dobro služila tudi predavateljem po naših društvih. Papir in tisk je lep, platnice moderne, delajo vso čast ljubljanski »Katoliški tiskarni«. Tudi cena 3 K 40 h je nizka. Dr. Grudnovo učeno delo, pisano v tako poljudni nemščini, najtoplejše priporočamo. Naroči se v »Katoliški bukvarni« v Ljubljani.

Američani za delavstvo. Dne 3. t. m. so prečitali v senatu in v poslaniški zbornici ameriških Zjednjenih držav obširno pismo predsednika Roosevelt, v katerem piše, kaj se mora pred vsem storiti. Vlada mora imeti pravico, da se lahko pritoži proti sodniškim razsodbam. Potrebno je to osobito zdaj, ko nastopa vlada odločno proti v velikih zvezah ali trustih združenim bogatašem. Naglaša, da kaže posil-

stvo žensk kaznovati s smrtjo. Nadalje obsoja slojni boj. Potrebna je postava, ki omejuje delavno-dobo železničarjev. Postavoda mora splošno delovati, da se uvede osemurni delavnik. Postave, ki so glede na osemurni delavnik že deloma uvedene, se morajo strog izpolnjevati. Nadalje priporoča, da naj se natančno preiščejo razmere ženskih delavk in pa delo otrok. Nadalje priporoča, naj se bistveno izpopolnijo postave o jamstvu podjetnikov na sproti delavstvu. Roosevelt naglaša potrebo razsodišč, ki naj razsojajo o sporih med podjetniki in pa gospodarji. Navaja, da se je po stavkah in pa po izključitvi od dela izgubilo gospodarsko od leta 1880 do leta 1900 450 milijonov dolarjev. Nasvetuje nadalje, naj uvedejo progresivne davke na dedščine in pa progresivni davek na dohodke.

Naš rojak ponesrečil na Nemškem. Z Nemškega se nam poroča: Ponesrečil se je dne 4. t. m. pri Essenu ravno na dan sv. Barbare naš slovenski rojak Kus. Peljal se je rudokopno jamo po vrvi. Ta se je utrgala in padel je 60 metrov globoko. Našli so ga nirtvega. Ko bi bil saj praznoval god patron sv. Barbare, kakor ga praznujemo skoro vsi tukajšnji Slovenci na Pruskiem. Pogreb je bil 8. decembra v Essen West. Dve slovenski društvi sta ga spremili na zadnji poti in kakih 200 oseb. Naj počiva v miru v tuji zemlji!

Vesti iz Amerike. V Evelethu (Minn.) je umrl v bolnišnici Rudolf Dejak. — V Calumentu se je ponesrečil Peter Tiček s Primorskega. Poškodoval se je na obeh rokah tako hudo, da so mu morali odrezati zdravniksi več prstov. — V Pueblo je umrl Jožef Mohar, doma iz Dolenjskega. — Istotam je ponesrečil Anton Ohlernik. Odrezali so mu nogo; sicer je okreval. — V La Salle je ponesrečil Ignacij Šimec, doma blizu Novega mesta. Povozila ga je pocestna železnica.

Praga. Tu pri nas so imeli te dni svoj strankarski shod češki socialni demokrati. Zastopana je bila tudi nemška socialna demokracija in pa ruska. Češki socialni demokratje so priredili tekom zadnjega leta približno 30.000 shodov. Imajo 15 društev s 100.000 člani. Socijalnodemokrati poslanec Hybeš je izjavil svoje priznanje krščanskosocialnim poslancem, ki so mnogo pripomogli, da je prodrla v državnem zboru splošna volivna pravica. — To si zapomnimo, kadar se prične socialna demokracija batati, da je edino le ona izveličevalna za delavstvo. Vsekakor pa posnemajte naši somišljeniki glede na vztrajno delo za razširjanje svoje organizacije češke »sodruge«.

Delavsko starostno zavarovanje. V seji dne 30. novembra in 1. decembra posvetoval se je delavski svet o zavarovanju rudarjev. Razpravljalo se je o vzrokih sedanje nepopolnosti bratovskih skladnic. Stavil se je nasvet, da se vse tri vrste zavarovanja urede strokovnim potom, odstranijo naj se vse male delavske bolniške blagajne in združijo naj se vse bratovske skladnice. Drugi nasvet je bil, da se rudarji podrede izključno splošni delavski zavarovalnini. Glede na bolniško zavarovanje rudarjev se je sklenilo, da se uvede enostavna zavarovalnica. V slučaju, da bi se ista ne izvedla, naj se bolniško zavarovanje pri rudarjih izvrši na način kakor pri drugih industrijskih delavcih. O zadavi zavarovalnice za nezgode je bilo sklenjeno, da se rudarji priklopijo krajevnim zavarovalnicam proti nezgodam. Glede na starostno zavarovanje je odbor mnjenja, da se novovstavljivi rudarji priklopijo splošni novi zavarovalnici. Za osebe pa, ki so člani bratovskih skladnic, naj se izvede zavarovanje po krajevnih zavarovalnicah.

O brezposelnih delavcih se je vršil 2. in 3. oktobra v Milanu shod. Zastopane so bile malo vse evropske države in pa američanske združene države. Nasvetovali so kot najvspečnejše sredstvo delavske organizacije, ki naj vplivajo na delavni čas, plače, delavske pogodbe, na boljšo razdelitev dela in pa na izpopolnitve zadrug. Država naj pa skrbi za pozivne glede na brezposebne delavce po različnih podjetjih. Ustanove naj se po mestih posredovalnice za delo in pa mednarodna posredovalnica. Ustanove naj se svobodne ali pa prisilne zavarovalnice proti brezposelnosti, v katere naj prispevajo skupno država, podjetniki in delavci. Delavskim zadrugam naj se omogoči kredit. Pomožne blagajne brezposelnim naj podpirajo država, dežela in občina.

